

ДНІПРОДЗЕРЖИНСЬК

Стела воїнам-визволителям
Дніпродзержинська

Дніпродзержинський
державний технічний
університет

Православна
Свято-Миколаївська
церква, 1894 р.

Костьол
св. Миколая,
1897 р.

Музично-
драматичний театр
ім. Лесі Українки

Пам'ятник
Тарасу Шевченку,
2000 р.

Музей
історії міста

Міськрада

Пам'ятник
Феліксу
Дзержинському,
ім'я якого
носить місто

Монумент „Прометей” –
символ Дніпродзержинська –
було встановлено 1922 р.
на Братській могилі
жертв революції

Центральна
міська
бібліотека
ім. Шевченка

ДНІПРОДЗЕРЖИНСЬК – МІСТО ПОЛУМ'ЯНИХ ЗОРЬ

СТОРИНКАМИ ІСТОРІЇ

Вирішальна роль у заселенні земель Придніпров'я належить запорізьким козакам. У період існування Нової Січі виникли запорозькі слободи Карнаухівка (1738 рік), Тритузне (1740 рік), назви яких походять від їхніх засновників – козаків Семена Карнауха та Данила Тритуза (Трейтуза).

Один із козацьких зимівників поступово перетворився на село Кам'янське, яке вперше згадується у 1750 році у зв'язку з будівництвом церкви. Назва походить від слова камінь, оскільки в ті часи береги Дніпра були кам'янистими. Відірване від головних торгових шляхів і основних промислових районів, Кам'янське розвивалося досить повільно. За даними перепису 1782 року в селі налічувалось близько тисячі мешканців. Їхніми основними заняттями були землеробство, скотарство, рибна ловля, промисли.

Розвиток села поживався у другій половині 19 століття, в період індустріалізації Російської імперії. У Кам'янському з'являються кузні, олійниці, крамниці, млини. У 1880-х роках, після спорудження Катерининської залізниці, яка проходила поблизу і з'єднувала Донбас із Кривбасом, у Кам'янському починає розвиватися промисловість.

У 1887 році Південно-Російське Дніпровське ме-

талургійне товариство (засновники з Бельгії, Польщі та Франції) на купленій у сільського товариства землі почало будувати металургійний завод, і вже 2 березня 1889 року вступила до ладу перша доменна піч. Чисельність населення Кам'янського почала швидко зростати за рахунок нових робітників заводу й у 1896 році вже становила 18 тисяч осіб.

Напередодні Першої світової війни завод став найбільшим металургійним підприємством Російської імперії. Одночасно з будівництвом заводу за ініціативи та найактивнішої участі директора-розпорядника заводу І.І. Ясюковича почалася забудова під житло розташованої поблизу території – робочого селища, так званої Нижньої колонії, та поселення для заводської адміністрації та міської інтелігенції – Верхньої колонії.

3 червня 1917 року рішенням Тимчасового Уряду с. Кам'янське було переведено в ранг міста. 1 січня 1920 року в місті остаточно утвердилась Радянська влада. Дніпровський металургійний завод за сприяння Ф.Е. Дзержинського в квітні 1925 року був знятий із консервації та незабаром запрацював.

Кам'янське поступово перетворилося на потужний промисловий центр: з'явився Вагонобудівний завод ім. газети „Правда”, Державна районна елек-

Пам'ятник
"Кам'янський
Мамай"

Вид на Кам'янське
та металургійний завод
кінець XIX ст.

Ігнатій
Ясюкович

Пуск трамвая
1935 рік

Дніпродзержинськ

трянця, коксохімічний, азотно-туковий, цементний, котельно-зварювальний, цегельний заводи, швейна фабрика та два хлібозаводи. У 1935 році в Дніпродзержинську запущено перший трамвай. Працювало 4 лікарні, 6 поліклінік, 30 загальноосвітніх шкіл, металургійний інститут імені М. Арсенічева, Палац культури металургів, драматичний театр, музей, аероклуб.

1 лютого 1936 на честь Фелікса Дзержинського місто отримало сучасну назву.

Під час Другої світової війни, з 23 серпня 1941 року по 25 жовтня 1943 року, місто було окуповане німецько-фашистськими загарбниками. Близько 18 тис. дніпродзержинців воювали на фронтах. Майже 11 тис. загинули на полі бою, ще 1069 були розстріляні фашистами під час окупації. Вже на 26 день після визволення міста була проведена перша плавка на Дніпровському металургійному заводі. Повністю відновлення Дніпродзержинська було завершено в 1950 році.

У повоєнний час місто активно продовжує розвиватися. В 40-50 роках був сформований архітектурний ансамбль нинішнього центру міста. У 60-80 роках у Дніпродзержинську з'явилися нові житлові масиви: південно-західний, „Черемушки”, Лівобережжя.

У 1994-1996 рр. у Дніпродзержинську відкрито міст через р. Дніпро, який з'єднав центр міста з лівобережною його час-

тиною. Загальна довжина мосту – 13,5 км. У 2000 році місто урочисто відзначило своє 250-річчя.

Сьогодні Дніпродзержинськ – індустріальне місто. Через наявність великої кількості промислових підприємств екологічний стан Дніпродзержинська є поганим. За даними Центральної геофізичної обсерваторії індекс забруднення атмосфери у Дніпродзержинську оцінюється як „дуже високий”. Через значні об'єми скидання стічних вод підприємствами міста у Дніпро (тільки Дніпровський металургійний комбінат скидає більше 120 мільйонів кубічних метрів щороку) є проблеми із забезпеченням міста чистою питною водою. На території колишнього Придніпровського заводу зберігається більше 30 мільйонів тон радіоактивних відходів переробки уранових руд.

Станом на 1 січня 2012 року населення (без урахування Карнаухівки та Світлого) становило 242 646 осіб.

Основним видом громадського транспорту в Дніпродзержинську є маршрутні таксі (16 маршрутів). Також діє 4 трамвайних та 2 автобусних маршрути.

Дніпродзержинський державний технічний університет є головним навчальним закладом міста. Має 7 факультетів, на яких готує спеціалістів для металургії, енергетики, хімічної промисловості.

ВИДАТНІ ПОСТАТІ ДНІПРОДЗЕРЖИНСЬКА

БРЕЖНЄВ Леонід Ілліч (1906-1982)

Майбутній Генеральний секретар ЦК КПРС народився 19 грудня 1906 року в селі Кам'янське в родині робітника-металурга. У 1915 році був прийнятий в Кам'янську класичну гімназію, яку закінчив у 1921 році. А в 1935 – закінчив Дніпродзержинський металургійний інститут.

У 1936-1937 роках Леонід Ілліч працював директором металургійного технікуму в Дніпродзержинську. З 1937 року – інженер на Дніпровському металургійному заводі імені Ф. Е. Дзержинського. З травня 1937 – заступник голови Дніпродзержинського міськвиконкому.

З 1937 року – на керівній радянській і партійній роботі.

АНОШКІН Михайло Прокопович (1907 – 1995)

Директор Придніпровського хімічного заводу (1947-1975), Герой Соціалістичної праці (1971), Почесний громадянин міста (1967). За його підтримки у Дніпродзержинську побудовані залізничний вокзал, автовокзал, готель „Олімпія”, спортивний комплекс „Прометей”, тенісні корти, забудовані центральні вулиці міста, зокрема вул. Ленінградська (після смерті перейменована в проспект Аношкіна).

СОКОЛ Олексій Якович (1873 – 1939)

Народився в Полтавській губернії, закінчив Московське училище живопису, Петербурзьку академію мистецтв. У Кам'янське О.Я. Сокол приїхав на рубежі 1914-1915 рр. Виконував розпис храму Святого Миколая, очолював будівельний цех Дніпровського металургійного заводу. Сокол О.Я. – автор пам'ятника „Прометей” (1922 р.).

БУРХАН Валентин Мусійович (1937 – 2003)

Почесний громадянин Дніпродзержинська, член Національної спілки письменників України. Валентин Бурхан є автором 8 поетичних збірок віршів: „Тривожна радість моя” (1972), „Рясноцвіт любові” (1980), „Квіти мужності” (1988), „Кохання окличний знак” (1992), „Доброспів”, „Жага” (1997), „Материзна”, „Місто доли моєї” (2001).

НАЗАРБАЄВ Нурсултан Абішевич

Чинний Президент Казахстану навчався в ПТУ № 22 міста Дніпродзержинська професії металурга в 1958–1960 рр.

Віра БРЕЖНЄВА (справжнє ім'я Віра Вікторівна Галушка)

Українська співачка, колишня учасниця жіночого російськомовного поп-гурту „VIA Гра”, актриса, найкрасивіша жінка України 2010 року за версією журналу „Viva!” народилася 3 лютого 1982 р. у родині працівників Придніпровського хімічного заводу в Дніпродзержинську. Ще навчаючись у школі, дівчина почала працювати: 11-літня Віра приводила до ладу клумби й чистила басейн у міському парку.